

BİREYSEL YATIRIMCILAR AÇISINDAN FİNANSAL BİLGİ SİSTEMİNİN SERMAYE PİYASASINDA ETKİNLİĞİNİN ANALİZİ

Hayrettin USUL ve İsmail BEKÇİ

Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

Özet

Sermaye piyasasına fon arz eden yatırımcılar ile fon talep eden işletmeler arasında bilgi iletişim köprüsü, finansal bilgi iletişim sistemi ile oluşturulur. Sistem, bu bilgilendirme işlevini de son çıktısı olan finansal raporlama ile yerine getirmektedir. Finansal bilgi sistemi, üretmiş olduğu niceliksel bilgileri yatırımcılara iletirken, yatırımcıların da alacakları kararların doğru, isabetli ve zamanında oluşmasını sağlar. Dolayısıyla finansal bilgi sistemi yatırımcıların; işletmelerin finansal durumlarını anlamalarına ve karşılaştırma yapabilmelerine imkan vererek, ihraççı işletme hakkında bir yargıya varabilmelerini sağlar.

Anahtar Kelimeler: Finansal bilgi sistemi, finansal raporlar, bireysel yatırımcılar, finansal analiz.

Abstract

The Analysis of the Financial Information System in Capital Market for Entrepreneurs

Financial information system server as a bridge between investors and issuer companies in capital markets. Financial information system produces financial report as an end product and these reports give financial information to capital markets. Financial reports provide essential information for investors when they making their financial decisions. Thus, financial information system help individual investors to make right judgements about the issuer companies.

Keywords: Financial information system, financial reports, individual investors, financial analysis.

1. Giriş

Sermaye piyasasının gelişimi ve etkinliği kaynakların aktif olarak bu piyasa içinde yer almasına bağlıdır. Yatırımcıların tasarruflarını sermaye piyasası araçlarına yönlendirmeden önce, çeşitli yatırım araçları arasında alternatifleri değerlemeleri ve bu değerlendirme sonucunda kendisine en uygun ve en kârlı araçlara yatırım yapmaları söz konusudur.

Sermaye piyasaları her şeyden önce güvene dayanır. Güven, karşılıklı olarak ihraççı kuruluşlar ile yatırımcılar arasında oluşabilecek olumlu bir etkileşimin en büyük faktörüdür. Güvenin sağlanması için de iki faktöre ihtiyaç vardır. Bunlardan

birincisi, yatırımcıların menkul kıymetler hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları, ikincisi ise ihraççı kuruluşlar ile aracı kuruluşlar arasındaki işlemlerin açık ve dürüst olmasıdır.

Sermaye piyasasında güven ve açıklık ise finansal bilgi sistemi ile gerçekleşecektir. Finansal bilgi sistemi, ham verileri işleyerek yatırımcılara bilgilerin; doğru ve güvenilir, analiz edilebilir, işletme içi ve işletmeler arası karşılaştırmaya olanak verecek şekilde sunumunu sağlayacaktır.

Finansal bilgi sistemi, ihraççı işletmeler ile yatırımcılar arasında oluşturacağı bilgi iletişim köprüsünü, sistemin çıktısı olan finansal raporlar ile yerine getirecektir.

2. Finansal Bilgi Sistemi

Sermaye piyasasına fon arz eden yatırımcıların sağlıklı ve doğru karar alabilmesi için; piyasadan fon talep eden işletmeler hakkında doğru ve dürüst olarak haberdar edilmesi gerekir. Ancak, karar alma durumunda olanların aldığı haberin “bilgi” olarak kabul edilebilmesi için alınan bu haberin aşağıda ifade edilen niteliklere sahip olması gerekmektedir. Bu nitelikler;

Haberin, bilgi verici olması,

Haberin, belirli bir kararın beklenen sonucunu etkilemesi,

Haber, çeşitli kararlar arasında en iyisi yani, öğretici nitelikte olması,

Haberin, bir kararın beklenen sonucunu değiştirmek suretiyle karar alıcıyı harekete geçirmesidir.

Karar alma durumunda olan bir bireyin aldığı haber, kendisini, uygulamak niyetinde olduğu karardan döndürürse, bu haber bilgi niteliği taşımaktadır. (KEPEKÇİ, 1983: 45-46)

Sermaye piyasasında, işletmeyi finanse edecek yatırımcılara bilgi akımının yatırım sırasında ve sonrasında da devam etmesi gerekmektedir. Açıklanacak bilgi ise, işletmenin finansal ve yasal durumu ile menkul kıymetin fiyatını etkileyen, sır kapsamı dışında kalan, işletmenin rekabet gücünü azaltmayacak veya üstün durumunu bozmayacak her türlü bilgidir. (ŞENGÜL, 1993: 102)

İşte yatırımcıların menkul kıymet ihracı sırasında veya ihraç sonrasında ve ihraç edilen menkul kıymetin alım ve satımı esnasında işletmeden yatırımcıya ve menkul kıymetin işlem gördüğü piyasaya yani borsaya bilgi aktarılması finansal bilgi sistemi ile gerçekleşecektir. Bu bilgi akımı, ne kadar doğru, güvenilir, zamanında ve gerektiği biçimde olursa yatırımcının sağlıklı karar almasının yanı sıra potansiyel yatırımcıların da piyasaya girmesine neden olabilmesi söz konusu olacaktır.

Finansal bilgi sistemini, kıt kaynakların optimum dağılımına ve işletmenin amaçlarına ulaşmasına yardımcı olacak şekilde, kullanıcıların bilinçli yargılarda bulunmasına ve karar vermesine olanak sağlamak üzere belirli bir niceliksel bilgi üreten ve ürettiği bilginin kullanıcılara iletilmesini sağlayan bir sistem olarak tanımlamak mümkündür.

Finansal bilgi kullanıcılarının finansal bilgi sisteminden beklentileri ise farklılık göstermektedir. Diğer bir ifadeyle yatırımcıların bilgisi, zamanı, yaşı, sağlık durumu, beklentileri, gelir ve yaşam biçimi ile psikolojik yapıları finansal bilgi sisteminden beklentilerini farklılaştırmaktadır. (MISHKIN, 1989: 214; FOSBACK, 1985: 3) Ancak bu beklentilere rağmen yatırımcıların ortak olarak buldukları payda ise, işletmenin olumlu nakit meydana getirebilme yeteneğidir. (McALLISTER – ORSINI, 1997: 19)

Finansal bilgi iletişim sisteminden beklenen, kullanıcıların her türlü finansal bilgi ihtiyaçlarını göz önüne alarak bilgi aktarımını gerçekleştirmesidir. Karar alıcılar, işletmenin değerini aynı endüstri kolundaki işletmelerle karşılaştırarak, işletmenin şimdiki ve gelecekteki fon akışını tahmin etmek, işletmede oluşabilecek riskleri tahmin etmek, işletmenin olay ve sonuç arasındaki ilişkileri anlamak, ileriye dönük tahminlerde bulunarak çalışma riskleri hakkında bilgileri öğrenmek isterler. (ALCPA, 1994:21–22) Finansal bilgi sistemi, yatırımcıların bu ihtiyaçlarını, ham veri olarak topladığı bilgileri bir süreçlemeden geçirip kamuoyuna raporlaması ile giderecektir.

3. Finansal Bilgi Sisteminin Çıktısı Olarak Finansal Raporlar

Finansal raporlar, finansal bilgi sisteminin son halkasını tamamlarlar. Bu raporlar, işletmenin varlık ve sermaye yapısı, işlem sonuçları, dönem kârının oluşumu, kullanım ve benzeri konulardaki bilgileri içeren, muhasebe ilkelerine uygun olarak düzenlenen ve finansal bilgi sistemi içinde toplanan bilgileri belli zaman aralıklarıyla kullanıcılara iletilmesi işlemini yerine getiren araçlardır.

Bu özelliği ile finansal raporlar, kullanıcıların işletme sonuçlarının anlaşılmasını kolaylaştıracak, zaman içinde karşılaştırma yapabilmelerine olanak verecek ve kullanıcıların işletme hakkında bir yargıya varabilmelerini sağlayacak bir muhasebe aracıdır. (GOETZ – KLEIN, 1990: 152)

Finansal raporların temel amacı, ekonomide ve işletmelerde fon kullanımına ilişkin karar alan ilgili kişi veya kuruluşlara finansal nitelikteki bilgileri iletmektir. Daha önce de ifade edildiği gibi, finansal bilgi sistemi içinde üretilen bilgilerden beklentiler ise farklılıklar göstermektedir. Bu farklı beklentilere cevap ise işletmenin performansı ile yakından ilgilidir. Finansal raporlama, yayımlayacağı finansal bilgilerle yukarıda sözü edilen kişi veya kurumlara işletmenin performansı hakkında bilgi vermektedir. Dolayısıyla amacı doğrultusunda hazırlanan finansal raporların, kendisinden etkilenen gruplara karar alması için finansal bilgileri zamanında iletmeye görevini başarıyla yerine getirmesi söz konusudur.

Finansal raporların kapsadığı bilgilerin kullanıcılara iletilmesinde başlıca iki yaklaşım söz konusudur. Bunlar; değişik amaçları olan çeşitli kullanıcı grupları için bir tür genel amaçlı finansal raporların hazırlanmasını öngören genel amaçlı finansal raporlar (ALCPA, 1970: 19) ile farklı kullanıcılar için farklı amaçlar doğrultusunda hazırlanan karar modeli yaklaşımıdır. (KEPEKÇİ, 1983: 51 – 52)

Genel amaçlı finansal raporlarda, işletme dışındaki bir çok kişi veya grup tarafından alınacak ekonomik kararlara ilişkin gerekli ortak bilgiler var olmasına rağmen, karar modeli yaklaşımında ise beklentilere göre hazırlanan finansal raporlar söz konusudur. Karar modeli yaklaşımına göre hazırlanan finansal raporlar çeşitli güçlükleri de beraberinde getirmektedir. Bunlardan birincisi, kullanıcıların nasıl karar aldıklarını ve istedikleri bilgilerin neler olduğunu bulmak suretiyle karar modelini kurmak mümkün olmakla birlikte, bunun her zaman olumlu sonuç vermeyebilmesi, ikincisi ise bilgi seçim prosedürünün farklı kullanıcılar için farklı raporlar gerektirmesi ve diğer herhangi bir kullanıcı grubu için ilgisiz olan bir çok bilginin de açıklanmasının söz konusu olmasıdır.

Gerek yatırımcıların doğru karar alabilmesi gerekse sermaye piyasasından fon talebinde bulunan işletmelerin bu talebini başarılı bir şekilde yerine getirebilmesi için finansal bilgi sisteminin çıktısı olan finansal raporların içeriğinin yanı sıra şu iki soruya da cevap verecek şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Finansal raporlar aracılığı ile finansal durum tablolarının açıklanmasındaki amaç veya amaçlar nelerdir?,

Bu raporlar ile ilgili kişilere ne ölçüde finansal bilgi verilebilmektedir?

Eğer, finansal raporların hazırlanma amacı iyi belirlenebilir ve bu raporlar dışında finansal durum tablolarının ilgili kişilere ulaştırılıp ulaştırılmadığı saptanabilirse, hazırlanacak raporlarda yer alacak tabloların görünümü ve içeriği hakkında doğru karara ulaşmak olanaklı olacaktır.

Böylece finansal bilgi sisteminden beklenen bilgilendirme fonksiyonu başarıyla yerine getirilecek, karar alıcılar da alacakları kararlarda daha başarılı ve daha yanılgısız olacaklardır.

4. Finansal Bilgi İletişim Sisteminin Sermaye Piyasasında Etkinliğinin

Analizi

4.1. Çalışmada Kullanılan Yöntem

Bu çalışmada sadece Türk sermaye piyasasında işlem gören bireysel yatırımcılar üzerinde finansal bilgi sisteminin etkinliği incelenmiştir. Bu amaçla hazırlanan anket soruları 27 il’de, 919 bireysel yatırımcı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Anket sonucu derlenen bilgiler SPSS paket programında analiz edilmiştir.

4.2. Finansal Bigilerin Etkinliğinin Analizi

Bu analizde bireysel yatırımcılar açısından; finansal raporların hazırlanma düzeyi, anlaşılma düzeyi, analiz edilme düzeyi ve analiz edilme oranları incelenmiştir.

4.2.1. Finansal Raporların Hazırlanma Düzeyi

İşletmelerin yayımlanmış olduğu finansal raporların hazırlanma düzeyine yatırımcıların bakış açısı aşağıda tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Raporların Hazırlanma Düzeyi

<i>Finansal Raporların Yatırımcılar Açısından Hazırlanma Düzeyi</i>	<i>Mutlak</i>	<i>%</i>
Çok Teknik Hazırlanıyor	455	49,6
Teknik Ama Anlaşılır hazırlanıyor	383	41,6
Sade ve Anlaşılması Kolay Şekilde Hazırlanıyor	41	4,5
Cevap Yok	40	4,3
TOPLAM	919	100

Yukarıda gösterilen tablonun incelenmesiyle anlaşılacağı üzere bireysel yatırımcıların yaklaşık % 50'si finansal raporların işletmeler tarafından çok teknik olarak hazırlandığını belirtmişlerdir. Finansal raporların teknik olarak hazırlanmasına rağmen anlaşılabilir olduğunu belirten yatırımcıların oranı % 41,6 iken, bu raporların sade ve anlaşılmasının kolay olduğunu belirten yatırımcıların oranı ise oldukça düşüktür.

Yatırımcıların meslek durumlarına göre finansal raporların hazırlanma düzeyine bakış açıları ise aşağıda tablo 2'de gösterildiği gibi farklılıklar göstermektedir.

Tablo 2: Bireysel Yatırımcılar Açısından Meslek Durumuna Göre Finansal Raporların Hazırlanma Düzeyi (%)

<i>Meslek Hazırlanma</i>	<i>Memur</i>	<i>İşçi</i>	<i>Öğrenci</i>	<i>Ev Hanımı</i>	<i>Yönetici</i>	<i>Emekli</i>	<i>Bankacı</i>	<i>Serbest Meslek</i>	<i>Öğretim Elemanı</i>
Çok Teknik	53	61	55	82	35	60	37	44	41
Teknik Ama Anlaşılır	40	32	36	18	59	28	49	47	54
Sade ve Anlaşılır	2	4	5	-	6	8	9	4	5
Cevap Yok	5	3	4	-	-	-	5	5	-

Finansal raporların çok teknik olarak hazırlandığı görüşünde olan yatırımcılar arasında da çok büyük bir oranla ev hanımları bulunmaktadır. Bu meslek grubundaki yatırımcıları yine büyük bir oranla işçiler ve emekliler takip

etmektedir. Finansal raporların teknik olarak hazırlanmasına rağmen anlaşılmasının kolay olduğunu belirten yatırımcı grubundan yöneticiler ilk sırada bulunmaktadır. Bu yatırımcıları öğretim elemanları takip etmektedir. Finansal raporların sade ve anlaşılmasının kolay olduğunu söyleyen yatırımcı grubunda bankacılar ilk sırayı oluşturmaktadırlar. Ev hanımları ise böyle bir görüşte değillerdir.

Bireysel yatırımcıların öğrenim durumlarına göre finansal raporların hazırlanma düzeyine bakış açıları da farklılık göstermektedir. Aşağıdaki tablo 3’de bu farklılıklar ifade edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3: Bireysel Yatırımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Finansal Raporların Hazırlanma Düzeyi (%)

<i>Hazırlama</i> <i>Öğrenim</i> ↓	<i>Çok Teknik</i>	<i>Teknik Ama</i> <i>Anlaşılır</i>	<i>Sade ve</i> <i>Basit</i>	<i>Cevap Yok</i>
İlk Öğretim	70	26	1	3
Lise	56	33	3	8
Yüksek Öğrenim	47	45	5	3
Lisans Üstü	38	56	5	1

Yukarıda verilen tablodan da anlaşılacağı üzere finansal raporların çok teknik olarak hazırlandığı görüşünde olan yatırımcı grubu ilköğretim mezunlarıdır. Tablo dikkatle incelenirse öğrenim düzeyi yükseldikçe finansal raporlar hakkında yatırımcıların görüşleri de olumlu yöne doğru gitmektedir.

4.2.2. Finansal Raporların Anlaşılma Düzeyi

İşletmelerin yayımlanmış olduğu finansal raporların yatırımcılar tarafından anlaşılma düzeyleri aşağıda tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Raporların Anlaşılma Düzeyi

<i>Anlaşılma Düzeyi</i>	<i>Mutlak</i>	<i>%</i>
Anlaşılması Çok Kolay	26	2,8
Anlaşılması Kolay	434	44,0
Anlaşılması Zor	338	36,8
Anlaşılması Çok zor	119	12,9
Cevap Yok	32	3,5
TOPLAM	919	100

Yukarıdaki tabloda verilen veriler incelenirse yatırımcıların % 44’ü için finansal raporların anlaşılma düzeyi kolay, % 36,8’i için ise zor olduğu anlaşılmaktadır. % 13 oranındaki yatırımcı grubu için finansal raporların anlaşılmasının çok zor olduğu gözlemlenirken, % 2,8 oranındaki yatırımcı grubu açısından ise finansal raporların anlaşılma düzeyinin çok kolay olduğu anlaşılmaktadır.

Finansal raporların anlaşılma düzeyine yatırımcıların meslek grupları açısından baktığımızda ise farklılıklar göze çarpmaktadır. Aşağıda verilen tablo 5’ de bu farklılıklar gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 5: Bireysel Yatırımcılar Açısından Meslek Durumlarına Göre Finansal Raporların Anlaşılma Düzeyi (%)

Meslek Anlaşılma	Memur	İşçi	Öğrenci	Ev Hanımı	Yönetici	Emekli	Bankacı	Serbest Meslek	Öğretim Elemanı
Çok kolay	1	-	1	-	5	6	5	4	2
Kolay	45	37	43	27	69	29	61	41	36
Zor	37	42	45	46	17	47	25	33	52
Çok Zor	13	17	10	27	8	10	8	18	8
Cevap yok	4	4	1	-	1	8	1	4	2

Yukarıdaki tablo incelenirse, finansal raporların anlaşılmasının kolay olduğunu belirten yatırımcı grubunda ilk sırayı yöneticiler oluşturmaktadır. Bu grubu bankacılar takip etmektedir. Yayımlanan finansal raporların anlaşılmasının çok zor olduğunu belirten yatırımcı grubunda ise ilk sırayı büyük bir oran farkıyla ev hanımları almaktadır. Serbest çalışanlar ve memurlar ev hanımların takip etmektedirler.

Finansal raporların anlaşılma düzeyleri, bireysel yatırımcıların öğrenim düzeylerine göre de farklılıklar göstermektedir. Aşağıda verilen tablo 6’da bu farklılıklar analiz edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 6: Bireysel Yatırımcılar Açısından Öğrenim Durumlarına Göre Finansal Raporların Anlaşılma Düzeyi (%)

Anlaşılma düzeyi Öğrenim durumu	Çok Kolay	Kolay	Zor	Çok Zor	Cevap Yok
İlköğretim	31	24	42	30	1
Lise	2	35	36	20	7
Yüksek öğretim	3	49	36	10	2
Lisans üstü	7	44	43	4	2

Yukarıdaki tablo incelenirse finansal raporların anlaşılmasının çok kolay olduğunu belirten grupta ilk sırayı lisans üstü mezunları almaktadır. Yine finansal raporların anlaşılmasının çok zor olduğunu söyleyen grupta ise ilköğretim mezunları ile lise mezunları en büyük çoğunluğu oluşturmaktadır.

4.2.3. Finansal Raporların Analiz Edilme Düzeyi

Bireysel yatırımcıların yayımlanan finansal raporları analiz etme düzeyleri aşağıdaki tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Bireysel Yatırımcıların Finansal Raporları Analiz Etme Düzeyi

Analiz Düzeyi	Mutlak	%
Uzmanlık Düzeyinde	47	5,1
Analiz Yapacak Düzeyde	321	34,9

Düşük Düzeyde	362	39,4
Çok Düşük Düzeyde	156	17,0
Cevap Yok	33	3,6
TOPLAM	919	100

Tablo 7’de de görüldüğü gibi bireysel yatırımcıların çoğunluğunu oluşturan % 39,4 oranındaki yatırımcıların finansal raporları analiz etme düzeyleri düşüktür. % 34,9 oranındaki yatırımcı grubu finansal raporları analiz yapacak düzeyde muhasebe bilgisine sahip iken, % 17 oranındaki yatırımcı grubunun sahip olduğu muhasebe bilgisi ise çok düşük düzeydedir.

Bireysel yatırımcıların finansal raporları analiz etme düzeyleri, yatırımcıların meslek durumları ve öğrenim düzeyleri açısından farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar aşağıdaki tablo 8 ve tablo 9 yardımıyla analiz edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 8: Bireysel Yatırımcıların Meslek Durumlarına Göre Finansal Raporları Analiz Etme Düzeyi (%)

Meslek Analiz	Memur	İşçi	Öğrenci	Ev Hanımı	Yönetici	Emekli	Bankacı	Serbest Meslek	Öğretim Elemanı
Uzmanlık düzeyinde	4	2	2	-	16	2	12	4	5
Analiz Yapacak Düzeyde	32	29	32	19	60	34	50	29	44
Düşük Düzeyde	42	34	49	36	16	39	24	45	36
Çok Düşük Düzeyde	17	32	16	36	7	17	13	18	13
Cevap Yok	5	3	1	9	1	8	1	4	2

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi işletmeler tarafından yayımlanan finansal raporları analiz edebilecek muhasebe bilgisine en yüksek oranda sahip olan yatırımcı grubu mesleği yönetici olanlardır. Bu grubu bankacılar ikinci en yüksek oranla takip etmektedir. Finansal bilgileri analiz edebilecek bilgiye sahip olmayan yatırımcı grubunda ise en büyük çoğunluğu ev hanımları oluşturmaktadır. Ev hanımlarını ikinci büyük çoğunluk ile işçiler izlemektedir.

Finansal raporların analiz edilme düzeyleri yatırımcıların öğrenim düzeyleri açısından da farklılıklar göstermektedir. Aşağıdaki tablo 9’da bu farklılıklar analiz edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 9: Bireysel Yatırımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Finansal Raporların Analiz Edilme Düzeyi (%)

Analiz Düzeyi Öğrenim durumu	Uzmanlık Düzeyinde	Analiz Yapacak Düzeyde	Düşük Düzeyde	Çok Düşük Düzeyde	Cevap Yok
İlköğretim	2	16	40	40	2
Lise	2	18	32	31	7
Yüksek Öğretim	6	37	40	15	2

Lisans Üstü	10	51	28	10	1
-------------	----	----	----	----	---

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi yayımlanan finansal raporları analiz edebilme bilgisi en az ilköğretim mezunlarında söz konusudur. Bu öğretim grubundaki yatırımcıları lise mezunu yatırımcılar izlemektedir. Diğer bir ifadeyle öğrenim düzeyi arttıkça, finansal raporların analiz edebilme düzeyi de artmaktadır.

4.2.4. Finansal Raporların Analiz Edilme Oranları

Bireysel yatırımcıların yayımlanmış finansal raporları analiz etme oranları aşağıda tablo 10'da gösterildiği gibidir.

Tablo 10: Bireysel Yatırımcıların Finansal Raporları Analiz Etme Oranları

Analiz Oranları	Mutlak	%
Tümünü Analiz Edenler	82	8,9
Çoğunu Analiz Edenler	219	24,0
Göz Atanlar	432	47,0
Analiz Etmeyenler	166	18,1
TOPLAM	919	100

Tablonun incelenmesiyle de görüleceği gibi yatırımcıların, yayımlanmış finansal raporları analiz etme oranları birbirinden farklılık göstermektedir. Bu farklılık bireysel yatırımcıların heterojenliğinden kaynaklanmaktadır.

Yatırımcıların çoğunluğunu oluşturan % 47 oranındaki grup, işletmelerin yayımlanmış olduğu finansal raporlara sadece göz atmakla yetinmektedirler. Doğru ve isabetli karar alabilmek için yapılması gereken analiz, sadece % 8,9 oranındaki yatırımcı grubu tarafından gerçekleştirilmektedir. % 18,1 oranındaki yatırımcı grubu ise yayımlanan finansal raporları hiç analiz etmeden yatırım kararı almaktadır.

Bireysel yatırımcıların sahip oldukları meslek grubu ve öğrenim düzeyleri de yapacakları analizleri etkilemektedir. Aşağıda tablo 11'de bu durum ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Tablo 11: Bireysel Yatırımcıların Meslek Durumlarına Göre Finansal Raporları Analiz Etme Oranları (%)

Meslek Analiz	Memur	İşçi	Öğrenci	Ev Hanımı	Yönetici	Emekli	Bankacı	Serbest Meslek	Öğretim Elemanı
Tümünü Analiz Ediyor	10	2	7	-	16	11	8	9	8
Çoğunu Analiz Ediyor	23	25	23	18	36	28	36	23	33
Göz Atıyor	50	46	61	18	36	44	41	44	41
Analiz Etmiyor	17	17	9	64	12	17	15	24	18

Yukarıdaki tabloyu incelersek, yayımlanan finansal raporların tümünü analiz edenlerde en büyük oranı yöneticiler oluştururken, ev hanımları ise hiç analiz yapmamaktadır. Finansal raporların çoğunluğunu analiz eden yatırımcılar grubunda

ise yine ilk çoğunluğu yöneticiler ile bankacılar almaktadır. Finansal raporlara sadece göz atarak yatırım kararı veren yatırımcı grubunda da ilk sırada öğrenciler ile memurlar bulunmaktadır.

Bireysel yatırımcıların öğrenim durumları da finansal raporların analiz edilme oranlarını etkilemektedir. Bu durum aşağıdaki tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12: Bireysel Yatırımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Finansal Raporları Analiz Etme Oranları (%)

<i>Analiz Oranı</i> → <i>Öğrenim Durumu</i> ↓	<i>Tümünü Analiz edenler</i>	<i>Çoğunluğunu Analiz Edenler</i>	<i>Göz Atanlar</i>	<i>Analiz Etmeyenler</i>
İlköğretim	4	19	43	34
Lise	6	20	48	26
Yüksek Öğretim	9	28	48	15
Lisans Üstü	13	37	43	7

Yukarıda verilen tablo incelenirse, yayımlanan finansal raporları hiç analiz etmeden yatırım kararı alan yatırımcı grubunda ilköğretim mezunları ilk sırayı almaktadır. Bu öğrenim grubundaki yatırımcıları lise mezunu yatırımcılar izlemektedir. Finansal raporların tümünü analiz eden yatırımcı grubunda ise lisans üstü mezunları ilk sırayı oluşturmaktadır. Bu grubu yüksek öğretim mezunları izlemektedir. Kısaca bireysel yatırımcıların öğrenim düzeyleri arttıkça finansal raporları analiz ederek yatırım kararı verme oranları da artmaktadır.

5. Bulguların Değerlendirilmesi

Finansal bilgi sisteminin Türk sermaye piyasasında işlem yapan bireysel yatırımcılar üzerindeki etkinliğini ölçen bu araştırma sonucunda elde edilen bulguların değerlendirilmesi aşağıda özet olarak verilmeye çalışılmıştır.

Bireysel yatırımcılar genelde, finansal bilgi sisteminin çıktısı olan finansal raporları analiz edebilecek muhasebe bilgisine sahip değillerdir. Dolayısıyla yatırımcılar kendilerinin analiz edemediği finansal raporları başkalarının yaptığı analize göre değerlendirmek ve bu analizi yapan kitle iletişim araçlarının tavsiyelerine göre hareket etmek zorunda kalmaktadırlar.

Bireysel yatırımcılardan mesleği yönetici ve bankacı olanlar ile yüksek öğretim mezunları ve lisansüstü mezunları finansal raporları inceleyerek yatırım kararı verirken, diğer meslek grubundaki yatırımcılar ya iletişim araçlarında yer alan yorumlara göre ya da aracı kuruluşların tavsiyelerini dikkate alarak yatırım kararı almaktadırlar.

Bireysel yatırımcılar genelde finansal raporların teknik ve karmaşık hazırlandığı görüşündedirler. Ancak yöneticilerin çoğunluğu ile yüksek öğretim kurumu mezunu ile lisansüstü mezunu olanların bakış açıları diğerlerine göre farklılık göstermektedir. Bu gruplarda bulunan yatırımcılar finansal raporların teknik olarak hazırlandığını, ancak anlaşılabilir olduğunu ifade etmişlerdir.

Bireysel yatırımcıların finansal raporları analiz edebilecek bilgi düzeylerine baktığımızda, yatırımcıların genelde düşük düzeyde muhasebe bilgisine sahip olduklarını görmekteyiz. Özellikle ev hanımlarında bu oran, diğerlerinden oldukça fazladır. Finansal raporları analiz edebilecek yatırımcı grubunda ise çoğunluğu yönetici ve bankacılar almaktadır. Öğrenim durumu açısından bakıldığında, yüksek öğretim kurumu mezunları ile lisansüstü mezunlarının çoğunluğunun analiz yapabilecek bir muhasebe bilgisine sahip oldukları görülmektedir.

Finansal bilgi sisteminin kamuyu aydınlatma aracı olan finansal raporların yatırım kararı verilirken analiz oranlarına baktığımızda, yatırımcıların çoğunluğunun finansal raporlara sadece göz atmakla yetindiklerini görmekteyiz. Bu yatırımcılar içinde en büyük çoğunluğu, mesleği memur olan yatırımcı grubu ile öğrenci grubu almaktadır. Ev hanımlarının çoğunluğu ise yayımlanan finansal raporlar ile ilgilenmemekte, hatta “yok” saymaktadırlar. Sadece mesleği yönetici olan yatırımcı grubunun çoğunluğu ile yüksek öğretim kurumu ve lisansüstü mezunlarının çoğunluğu finansal raporları inceleyerek analiz yapmaktadırlar.

Buraya kadar yaptığımız açıklamaları özetlersek;

Bireysel yatırımcılar, genel olarak hisse senedi satın almada önce iletişim araçlarında yer alan hisse senedi ile ilgili yorum ve aracı kuruluşların tavsiyelerini dikkate almaktadırlar. Ancak mesleği yönetici ve bankacı olan yatırımcıların çoğunluğu finansal raporları analiz ederek yatırım kararı almaktadırlar,

Bireysel yatırımcıların çoğunluğu, finansal raporların teknik ve karmaşık olarak hazırlandığı görüşündedirler,

Bireysel yatırımcıların çoğunluğu, finansal raporların anlaşılmasının çok zor olduğu görüşündedirler. Ancak, öğrenim düzeyi yükseldikçe bu görüşte bir azalmak olmaktadır,

Bireysel yatırımcılar genelde finansal raporları analiz edebilecek muhasebe bilgisine sahip değildirler. Ancak öğrenim düzeyi yükseldikçe, finansal raporların analiz edilme oranında bir artış gözlemlenmektedir,

Bireysel yatırımcıların çoğunluğu, yatırım kararı vermeden yayımlanmış finansal raporlara sadece göz atmakla yetinmektedirler. Ev hanımları ise bu raporları yok saymaktadırlar.

Sonuç

Yatırımcıların ihtiyaç duyduğu bilgilerin sağlıklı, doğru, güvenilir bir şekilde ve zamanında iletilmesi ve bu bilgilerin çeşitli alternatifler arasında en iyisinin alınmasını sağlaması, yani öğretici nitelikte olması ve karar alıcıyı harekete geçirmesi gerekmektedir.

Yatırımcıların karar almalarında ve harekete geçmelerinde kullanacakları bilgilerin ise finansal bilgi sistemi ile gerçekleşeceği bir vakadır. Finansal bilgi

sistemi; planlama yapmak, stratejileri belirlemek ve amaca ulaşmada organizasyon yapmak açısından oldukça önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Finansal bilgi sistemi bu işlevleri, sistemin çıktısı olan finansal raporlar ile yerine getirecektir. Finansal raporlar ise finansal bilgi sisteminin belirlenen maddi ürünleridir. Amacı da sistemin ürettiği niceliksel bilgilerin karar alıcılara iletilmesini sağlamaktır. İletilen bu bilgilerin ise yatırımcılara ölçme ve analiz yapmaya olanak verecek şekilde olması gerekmektedir.

Ülkemiz bireysel yatırımcılarının, hak ve edinimlerinin özgür olarak kullanılmasına olanak veren finansal raporların bu işlevinden yararlanamadıklarını görüyoruz. Bunun nedenlerinden en etkili, bireysel yatırımcıların gerek yeterli muhasebe bilgisine sahip olmaması, gerekse yayımlanan finansal raporların bireysel yatırımcılar açısından çok teknik ve karmaşık olarak hazırlanmasıdır.

Bu durum, bireysel yatırımcıları ihraççı işletmenin finansal durumu hakkında alması gereken gerekli bilgileri; ya gazete, televizyon ve dergilerde aramaya yöneltmekte ya da aracı kuruluş çalışanlarının tavsiyeleri ile aracı kuruluşların Web sayfalarını inceleme yoluna itmektedir. Bu olgu bireysel yatırımcıların kötü niyetli bazı kişi veya kuruluşlar tarafından kolayca spekülasyona alet edilmesini kolaylaştırmaktadır.

Bu nedenle, işletmelerin kamuyu bilgilendirmek amacıyla yayımlanmış oldukları finansal raporların standart olarak değil, daha açık, daha sade ve daha kolay anlaşılır olması; ek bilgilendirme olan dipnotların basit kelimelerle düzenlenmesini gerektirmektedir. Böylece finansal bilgi sisteminden ve sistemin çıktısı olan finansal raporlardan beklenen işlevin daha başarılı bir şekilde yerine getirilmesi söz konusu olacaktır.

Kaynakça

- AICPA, (1970), **Basic Concepts And Accounting Principles Underlying Financial Staments Of Business Enterprises**, No: 4.
- AICPA, (1990), "The Information Needs Of Investors And Creditors", Study On The Information Needs Of Users Of Financial Reports, **Journal Of Accountancy**, Vol: 177, January.
- FOSBACK, Norman, (1985), **Stock Market Logic**, Ninth Printing, The Institute For Econometric Research, Florida.
- GOETZ, Billy-KLEIN, Frederic, (1990), **Accounting In Action**, The Riverside Press, Houghton Company, Boston.
- KEPEKÇİ, Celal (1983), **Sermaye Piyasasının Gelişiminde Muhasebenin Rolü**, Anadolu Üniversitesi, İ.İ.B.F. Yay., No: 2, Eskişehir.
- McALLISTER, John-ORSINI, Larry, (1997), "Global Auditing And Accounting Confusion", **Journal Of Accountancy**, Vol: 184, September.
- MISHKIN, Frederic S., (1989), **The Economics Of Money, Banking And Financial Markets**, Second Edition, Mishkin Economics Inc.

ŞENGÜL, Gülnur Muradođlu (1993), "Türkiye'de Bireysel Yatırımcıların Hisse Senedi Talebini Etkileyen Unsurlar", **Mali Yapı ve Mali Piyasalar**, DTP Yay., AÖF Basımevi, Eskişehir.